

“*Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı*”nın Kültür Bilgisi ve Kültürlerarasılık Bağlamında İncelenmesi ve Değerlendirilmesi¹

Sevinç Sakarya Maden , Tuğba Kula , Cansu Çalışkan , Edirne

Öz

Köşker 2015 yılında yayımlanan “Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı: Fransız Dili Örneği” başlıklı makalesinde geçmişten günümüze süregelen hedeflerin aksine dil öğrenmenin temel amacının artık öğrenilen dili konuşan kişilerle yazılı veya sözlü iletişim kurabilmek olduğunu belirtmiş, ancak Zeuner (1997) gibi o da konuşma ve anlama üzerine kurulu yazılı ve sözlü iletişim yetisini kullanabilmek için sadece dilbilgisi kurallarını bilmenin yetmediğini, bunun yanı sıra etkileşime girilen kişilerin yaşadıkları topluma ilişkin kültürel değerler hakkında da bilgi sahibi olmak ve dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını da anlamak gerektiğini vurgulamıştır.

Köşker ve Zeuner’in bu görüşlerinden hareketle bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 2016-2017 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul ettiği ve okullarda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında yaygın olarak kullanılan Türkiye’de hazırlanmış ve basılmış olan *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* (Çelen Öztürk, 2016) içerdiği kültürel öğeler bakımından Tomkova’nın (1992) ve Arıkan ve Saraç’ın (2010) geliştirmiş oldukları ölçütler doğrultusunda mercek altına alınmış ve veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenerek, yorumlanmıştır.

Veriler, *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında* hedef dilin konuşulduğu ülkenin günlük yaşamına ve kültürüne ilişkin Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan *Landeskunde* kavramı bağlamında coğrafi, tarihsel, sayısal, istatistiksel vs. gibi bilgilere yer verildiğini, bunun ötesinde öğrencilerin hedef dil kültürel öğeleri görmelerini ve duymalarını ve bu yolla zihinlerinde hayal edebilmelerini sağlayan ve kendi kültürü ile hedef dilin kültürünü karşılaştırabileceği ve empati kurabileceği düzenlemelere gidildiğini, ancak gerek ‘Kültürlerarasılık’ kavramı bağlamında yapılması öngörülen etkinliklerin gerekse ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan *Landeskunde* kavramı bağlamında sunulan coğrafi, tarihsel, sayısal, istatistiksel vs. gibi bilgilerin sayıca oldukça sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma kitapta yabancı olanı doğru anlayabilmek için mutlaka bilinmesi gereken hedef dilin konuşulduğu ülkeye has kültürel değerlere çok az değinildiğini ve erek dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını da anlayabilme becerisini de geliştirecek türde düzenlemelere gidilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Almanca Yabancı Dil Ders Kitabı, Kültür Öğeleri, Ülke Bilgisi, Kültürlerarasılık

Abstract

Analyse und Bewertung des Lehrwerks 'Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı' im Rahmen der Landeskunde und Interkulturalität

Köşker hat in seinem im Jahre 2015 mit dem Titel “Kulturvermittlung im Fremdsprachenunterricht an Beispiel von Französisch” veröffentlichten Artikel darauf hingewiesen, dass das Fremdsprachenlernen in

¹ Bu makale 19-20 Mayıs 2017 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirilen *Uluslararası Yükseköğretimde Eğitim Araştırmaları ve Uygulamaları (YEAUK 2017)* başlıklı kongrede özet bildiri olarak sunulmuştur.

der heutigen Zeit im Gegensatz zu bisherigen Zielen hauptsächlich auf die schriftliche bzw. mündliche Kommunikation mit Menschen ausgerichtet ist, die diese Sprache sprechen, jedoch wie Zeuner (1997) auch betont, dass Grammatikkenntnisse allein für eine gezielte Anwendung der Kommunikationskompetenz, die sich auf Sprechen und Verstehen stützt, nicht ausreichen können. Die Lernenden sollten zusätzlich Kenntnisse über die kulturellen Werte der Gesellschaft der Personen verfügen, mit denen interagiert wird und im Stande sein, auch die nonverbalen Mitteilungen der Personen, die die Zielsprache sprechen, zu verstehen.

Ausgehend von dem Blickpunkt der Autoren Köşker und Zeuner wurde in diesem Beitrag das zur Zeit aktuellste in der Türkei konzipierte DaF-Lehrwerk *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* (Çelen Öztürk, 2016), das ab dem Lehrjahr 2016-2017 vom Erziehungsrat des Erziehungsministeriums für 5 (fünf) Jahre als Lehrmaterial anerkannt und an den Schulen im Schuljahr 2016-2017 sehr weitläufig eingesetzt wurde, im Hinblick auf die kulturellen Elemente anhand der Kriterien von Tomková (1992) und Arıkan und Saraç (2010) untersucht und die dabei erhobenen Daten deskriptiv analysiert und interpretiert.

Die Daten haben gezeigt, dass das Lehrwerk *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* zwar im Rahmen der Landeskunde geographische, historische, numerische, statistische und weitere ähnliche Informationen über den Alltag und die Kultur der Zielsprache enthält und darüber hinaus auch Elemente beinhaltet, mit deren Hilfe Schüler die sprachlich-kulturellen Elemente der Zielsprache sehen und hören können und dadurch in der Lage sind, sich das alles im Gedächtnis vorzustellen und somit ihre eigene Kultur mit der Kultur der Zielsprache vergleichen und Empathie zeigen zu können. Die im Rahmen der "Interkulturalität" vorgesehenen Aktivitäten sind jedoch eher gering und die geographischen, historischen, numerischen, statistischen und ähnlichen Informationen im Rahmen der Landeskunde sehr begrenzt. Die Studie hat dargelegt, dass das Lehrwerk über die kulturellen Werte der Gesellschaft, in denen die Menschen leben, mit denen interagiert wird, zu wenig Information beinhaltet und dass in dieses Lehrwerk Inhalte eingebracht werden sollten, die darauf abzielen, auch eine Kompetenz im Verstehen von nonverbalen Mitteilungen der Sprecher der Zielsprache zu entwickeln.

Schlüsselwörter: Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache, kulturelle Elemente, Landeskunde, Interkulturalität

1. Giriş

Dünyanın her bir ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de yabancı dil öğrenmek artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Ancak geçmişten günümüze süregelen hedeflerin aksine artık yabancı dil öğrenmenin temel amacı öğrenilen dili konuşan kişilerle yazılı veya sözlü iletişimde bulunabilmektir (Dahl 1997; Köşker, 2015; Neuner ve Hunfeld 2007). Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde (Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü 2013: 13) ise yabancı dil öğretmenin veya öğrenmenin temel amacının çokdilli ve çokkültürlü Avrupa'nın gereksinimlerini karşılamak için Avrupalıların dilsel ve kültürel sınırlarını aşarak birbirleriyle bildirişim kurabilmek olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda Zeuner (1997) anlama üzerine kurulu iletişim yetisini kullanabilmek için sadece dilbilgisi kurallarını bilmenin yetmediğini, bunun yanı sıra etkileşime girilen kişilerin yaşadıkları topluma ilişkin kültürel değerleri hakkında da bilgi sahibi olmak ve dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını da anlamak gerektiğini vurgulamıştır. Oysa bu çalışma kapsamında yapılan literatür taraması geçmişten günümüze kadar yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılmış olan yabancı dil öğretim yöntemlerinde ve Almanca öğretim materyallerinde kültür bilgisine verilen önemin hep aynı düzeyde olmadığını ve çok farklı boyutlarda ele alındığını göstermiştir.

Almanca derslerinde kullanılan ders kitapları incelendiğinde, geleneksel Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi ilkelerince hazırlanmış Almanca yabancı dil ders kitaplarında, ünlü yazarların değerli edebi eserlerinin okunmasıyla ve kelime

kelimesine çevrilmesiyle bir nevi kültür aktarımının gerçekleştiği düşünüldüğü için öğretim materyallerinde *Landeskunde* başlığı altında Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak tanımlanmış, hedef dilin konuşulduğu ülkenin günlük yaşamına ve kültürüne ilişkin bilgilere ayrıca açık bir biçimde yer verilmemiş olduğu gözlenmiştir (Biechele & Padrós 2003; Neuner ve Hunfeld 1997: 19-32).

Konuşsal-İşitsel ve Görsel-İşitsel Yöntem ilkelerince hazırlanan ders kitaplarına bakıldığında ise her üniteye *Landeskunde* başlığı ile ayrı bir bölüme yer verildiği, diyalogların yanında öğrencilerin konuşmalarını hangi durumlarda gerçekleştiğini tasavvur edebilmeleri için resimlere veya fotoğraflara yer verildiği, Görsel-İşitsel Yöntem ilkelerince hazırlanan öğretim materyallerinde ise yabancı kültürü tanıtan çizimlerin veya fotoğrafların sayılarının daha yüksek olduğu, hatta alıştırmaların dahi görseller ile desteklendiği tespit edilir. 70’li yılların ortalarından itibaren yaygın bir biçimde kullanılan Bildirişimsel-İşlevsel Yöntem ilkelerince hazırlanmış olan ilk kuşak Almanca kurs kitaplarında da kültürel öğelerin ağırlıklı olarak diyalog ve kullanımlık veya bilgi iletici metinlerde örtük bir biçimde verildiği gibi bunun yanı sıra ayrıca *Landeskunde* başlıklı bölümlere de rastlandığı ve bu bölümlerde daha çok hedef dilin konuşulduğu ülkenin günlük hayatına ilişkin coğrafi, tarihsel, sayısal, istatistiksel vs. gibi bilgilerin yer aldığı görülür (Neuner ve Hunfeld 1997: 53 ve 61).

80’li yılların ortalarından itibaren ise Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan *Landeskunde* yerini Türkçeye ‘Kültürlerarasılık’ olarak çevrilen *Interkulturalität* kavramına bırakmıştır ve öğretim materyallerinde daha çok öğrencilerin hedef dil kültürel öğeleri tanımalarını ve hayal edebilmelerini, kendi kültürü ile hedef dilin kültürü arasında karşılaştırma yapabilmelerini ve empati kurmalarını sağlayacak türde düzenlemelere ağırlık verilmiş (Biechele & Padró 2003; Bischhof/Kessling & Krechei 1999; Hu 2008; Kaufmann/Zehnder & Vanderheiden 2007; Neuner & Hunfeld 2007), ancak daha sonraları kitaplarda geçmişten günümüze sadece Almanlar ve Almanya’ya ilişkin bilgilere yer verilmesi eleştirilmeye başlanınca ve Almanca kurs kitaplarında Almanya yanı sıra Almanca konuşulan Avusturya ve İsviçre gibi ülkelere has bilgilere de yer verilmesi gerektiğinin savunulduğu makalelerin yayınlanması üzerine (Bkz. Krumm 1998) Almanca öğretim materyallerinde Almandada *DACH Landeskunde*² kavramı ile anılan yeni bir yaklaşım doğrultusunda Almanya yanı sıra Avusturya ve İsviçre’ye has bilgilere de yer vermeye başlanmıştır. Ancak Avrupa Konseyi (2001) tarafından Avrupada dil öğretimi, öğrenimi ve ölçme ve değerlendirmeye ilişkin ortak kriterlerin³ belirlenmesi üzerine son 10-15 yıldır ‘Kültürbilgisi’ ve ‘Kültürlerarasılık’ kavramları üzerine tartışmalar hız kazanmış ve yabancı dil derslerinde artık Türkçeye ‘yabancı olanı anlama’ olarak çevrilen *Fremdverstehen* kavramı altında evrensel bir

² Daha fazla bilgi için bkz. Sara Hägi (2011). DACH(L)-ABCD kurz vorgestellt. In: AkDaF-Rundbrief 62, s. 6–12.

³ İngilizcesi *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)* ve Almandası *Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen (GER)* başlığını taşıyan ve Türkçeye 2013 yılında Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi olarak çevrilmiş olan dokümanda yabancı dil derslerinin en önemli amaçlarından bir tanesinin artık Almandada *Weltwissen*, İngilizcede *knowledge of the world* kavramları ile verilen dünya üzerine bilgi ve evrensel bir kültürün verilmesidir. Günümüzde artık Almandada *fremdkulturbezogenes Wissen*, İngilizcede *socio cultural knowledge* kavramları ile verilen sosyo kültürel bir bilginin edinilmesi ve bu yolla Almandada *interkulturelle Bewusstheit*, İngilizcede ise *intercultural awareness* kavramları ile verilen ‘kültürlerarası bir farkındalığın’ yaratılması hedeflenmektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü (2013: 13).

kültür verilmesi gerektiği ve öğretim materyallerinde Almancada *kulturbezogene Lernprozesse* olarak anılan dilin, sözcüklerin ve görsellerin düz anlamları yanı sıra kültür bilgisinden, duygu, düşünce ve ruhsal ve psikolojik durumdan kaynaklı yan anlamları ve çağrışımları da veren düzenlemelere gidilmesi gerektiği ve öğrencilerin bu tür kültürel öğeler ile karşılaştıklarında bunları çözümleyebilme ve anlayabilme becerilerinin geliştirilmesi gerektiği görüşü ortaya atılmıştır (Altmayer & Koreik 2010a; Altmayer & Koreik 2010b; Ghobeyshi & Koreik, 2003; Hakanen, 2017; Schweiger, Häge ve Döll 2015).

Bu çalışma kapsamında yapılan literatür taraması yabancı dil öğretimi ve öğrenimine ve kültürbilgisine ilişkin bu yeni yaklaşımın alan yazın çalışmalarını da etkilediğini ortaya koymuştur. Bu yeni bakış açısı ile bir taraftan dünyada ve Türkiye’de neler oluyor şeklinde sorulara cevap aranan çalışmalar (Arslan & Coşkun 2012) yapılmaya başlanırken öte yandan Brunzel’in (2002) araştırmasında olduğu gibi Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde sözü edilen amaçlara, öğretim materyallerinde yer alan kültürel öğeler ile ne düzeyde ulaşıldığını ölçen nitel ve nicel araştırmaların yapılmaya başlandığı gözlenmiştir. Bu bağlamda Maden (2017) bir yabancı dili öğrenenlerin etkileşime girdikleri kişilerin sözel olmayan mesajlarını anlayabilmeleri için daha ilgili yabancı dil öğrenilirken dil öğrenenlere hedef dilin kültürel öğeleri hakkında gerekli bilgileri vermek gerektiği ve hedef dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını anlayabilme becerisini geliştirmek için ise ilgili dili öğreten öğretmenlerin ilgili kültürü çok iyi bilmeleri ve dili öğrenenlere söz konusu kültürel değerleri doğru aktarmaları ile mümkün olabileceği düşüncesinden hareketle Türkiye’de yetişen Almanca yabancı dil öğretmen adaylarının hedef dilin konuşulduğu ülkelerin kültürel öğeleri hakkında hangi düzeyde bilgiye sahip olduklarını ve bu bilgileri kendi öğrencilerine aktarma yeterliklerinin ne düzeyde olduğunu araştırmış, elde ettiği verilerden hareketle Almanca öğretmen adaylarının öğretmenlik yapmaya başladıklarında Almancayı başarılı bir biçimde öğretebilmeleri ve hedef dil kültürel öğeleri gerektiği gibi ele alıp, kendi öğrencilerine gerektiği gibi aktarabilmeleri için öğretmen yetiştirim sürecinde yeni bir yapılanmaya gidilmesi gerektiği sonucuna varmış ve bu konuda öneriler geliştirmiştir.

Geliştirilen bu öneriler çok önemlidir ancak yeterli değildir. Öğretim materyallerinin de öğrencilerin erek dili konuşan kişilerin sözel olmayan mesajlarını da anlayabilme becerilerini geliştirecek biçimde düzenlenmiş olması ve çeşitli kültürel öğeleri içermesi son derece önemlidir. Oysa Almanca yabancı dil ders kitabı inceleme ve değerlendirme çalışmalarının bazıları, bugüne kadar Türkiye’de yabancı dil derslerinde kullanılmak üzere hazırlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca ders kitabı olarak kabul edilen bazı kitapların bu temel unsur zaman zaman göz ardı ettiğini ortaya koymuş ve dolayısıyla öğrencilerin küresel dünyada sağlıklı iletişim kurmada zorluklar yaşayabileceği konusu tartışıla gelmiştir (Bkz. Başaran 2013; Baykara 2010; Cangil Erişkon 1996; Genç 2004; Koçak 2014; Maden 2005; Ünver 2005; Ünver 2009; Ünver ve Genç 2013).

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında önümüzdeki 5 (beş) yılda kullanılması öngörülen en güncel olan *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* (Çelen Öztürk 2016) Tomková’nın 1992 yılında geliştirmiş olduğu ve 2007’deki bir çalışmasında kullanmış olduğu ve Arıkan ve Saraç’ın (2010) geliştirmiş oldukları ölçütler doğrultusunda kültürel öğeler bakımından

derinlemesine mercek altına alınmış, bu kitapta kültürel öğelerin nasıl yansıtıldığına bakılmıştır. Bu yönü ile bu çalışma daha önce gerçekleştirilen kitap inceleme ve değerlendirme çalışmalarından (Bayrak 2006; Dellal 2005; Genç 2004; Gençler 2009; Gür 2007; Kalkan 2011; Kuzu 2013; Maden 2017; Ozil 1991; Öz 2010; Polat 1990; Tapan 1990; Tapan 1995) farklılık göstermektedir.

2. Yöntem

Bu çalışmanın araştırma modeli nitel araştırma yöntemleri temel alınarak desenlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan belge/doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yönüyle araştırma nitel bir çalışmadır. Doküman veya belge analizi yöntemi, araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilen tespit edilmesinde kullanılır (Çepni 2007, akt. Yalçınkaya & Özkan 2012). Doküman incelemesi, çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Karasar 2005; Yıldırım & Şimşek 2008). Doküman inceleme işlemi beş aşamada gerçekleştirilir: (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinalliğin kontrol edilmesi, (3) dokümanların anlaşılması, (4) verinin analiz edilmesi ve (5) verinin kullanılması. Ancak Bailey (1982) ders kitapları tek başına veri kaynağı olarak kullanıldığında dokümanların dört aşamada analiz edilebileceğini belirtmiştir: analize konu olan veriden örneklem seçme, kategorilerin geliştirilmesi, analiz biriminin saptanması ve sayısallaştırma (akt. Kurtoğlu & Seferoğlu 2015). Bu çalışmada ders kitabı dört aşamada analiz edilmiştir. Şöyle ki;

Çalışmanın evrenini Almanca ders kitapları oluşturmaktadır. Ancak Almancanın yabancı dil olarak öğretilmesinin hedeflendiği öğretim materyallerinin sayısı çok fazla olduğu için ve daha önceki yıllarda yayımlanan ders kitapları ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış olduğundan bu çalışmada 2016 yılında yayımlanan ve Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Devlet okullarının ortaöğretim kademesinde 5 yıllığına kullanılması öngörülen *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* veri kaynağı sağlamak üzere örneklem olarak alınmış ve kitapta ne tür kültürel öğelere yer verildiği belgesel tarama tekniği⁴ ile belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretim materyalindeki kültürel öğeler Tomková’nın 1992 yılında geliştirmiş olduğu ve 2007’deki bir çalışmasında kullanmış olduğu ölçüt kapsamında belirlenen kategorilere

---

⁴ Belgesel tarama var olan kayıt ve belgelerin incelenmesi suretiyle veri toplama tekniğidir. Belgesel tarama tekniği ile geçmişteki olguların iz bıraktığı resim, plak, ses ve resim, araç gereç, bina, heykel vb. kalıntılar olduğu gibi olgular hakkında sonradan yazılmış ve çizilmiş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi, resmi ve özel yazı ve istatistikler, tutanak, anı, yaşam öyküsü vb.leri de taranabilir. Olguya en yakın, onu en yakından yansıtan ve hatta onunla bütünleşen belgeler, kalıntılardır. Yazılı ve basılı belgeler ise, sonradan oluşturulduklarından, kalıntılara oranla, gerçekten daha uzak olabilirler (Madge 1965: 91, akt. Metin, 2012). Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceği araştırmanın problemine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Örneğin eğitimle ilgili bir çalışmada ders kitapları, program, müfredat, öğrenci rehberlik kayıtları, okul içi ve dışı yazışmaların yanı sıra ünite ve ders planları, öğretmen dosyaları, öğrencilerin sınavları ve öğrenciler tarafından hazırlanan ders ödevleri de veri kaynağı olarak kullanılabilir (Bogdan & Biklen 1992; Goetz & LeCompte 1984: Akt: Yıldırım & Şimşek 2006). Duverger (1973)’in “belgesel gözlem” olarak adlandırdığı teknik Rummel (1964) ve daha birçoğu tarafından “doküman metodu” olarak tanımlanmaktadır (akt. Yalçınkaya & Özkan 2012. Best (1959: 118) ise ilgili tekniği “mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak, sistemli incelenmesi” olarak tanımlamıştır (akt. Metin 2012).

göre ‘Var’ veya ‘Yok’ sıkları işaretlenerek sayısallaştırılmıştır. Ayrıca Arıkan ve Saraç’ın (2010) geliştirmiş oldukları ikinci bir ölçüt yardımı ile ‘Çoğunlukla’, ‘Nadiren’ ve ‘Hiç’ seçeneklerinin işaretlenmesi suretiyle kültürel öğelerin önceden belirlenmiş olan kategorilere göre ders kitabında ne sıklıkta yer aldığı ortaya konmaya çalışılmış, böylelikle bu çalışma kapsamında elde edilen verilerin nicelleştirilmesi ve sayısallaştırılmasında iki yol seçilmiş ve önceden saptanmış kategorilere göre kültürel öğelere incelenen ders kitabında ne kadar alan ayrıldığı ölçülmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, Zeuner (1997) ve Köşker’in (2015) konuşma ve anlama üzerine kurulu yazılı ve sözlü iletişim yetisini kullanabilmek için sadece dilbilgisi kurallarını bilmenin yetmediği, bunun yanı sıra etkileşime girilen kişilerin yaşadıkları topluma ilişkin kültürel değerler hakkında da bilgi sahibi olmak ve dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını da anlamak gerektiği görüşü ile kitapta yer alan kültürel öğelerin kapsamının doğru orantılı olup olmadığını ortaya koymuştur.

Bu araştırma ile aynı zamanda analize konu olan veriler ile incelenen Almanca öğretim materyalinde kültür aktarımında hangi yaklaşımın benimsendiği ortaya koymaya çalışılmış, bu bağlamda bazı alt sorulara cevap aranmıştır. Şöyle ki;

- İncelenen öğretim materyalinde Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan *Landeskunde* kavramı bağlamında coğrafi, tarihsel, sayısal, istatistiksel vs. gibi bilgilere yer veriliyor mu?

- Öğrencilerin hedef dil kültürel öğeleri görmelerini ve duymalarını ve bu yolla zihinlerinde hayal edebilmelerini sağlayan ve kendi kültürleri ile hedef dilin kültürünü karşılaştırabilecekleri ve empati kurabilecekleri düzenlemelere gidilmiş mi ve ‘Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan kavram bağlamında etkinliklere yer verilmiş mi?

- Yabancı olanı doğru anlayabilmek için hedef dilin konuşulduğu ülkeye has kültürel değerlere yer verilmiş mi ve erek dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını da anlayabilme becerisini geliştirecek türde düzenlemelere gidilmiş mi?

Bu bağlamda çalışmanın başında ilk önce bir literatür taraması yapılarak bu çalışmanın araştırma konusu ile ilgili ne tür alan yazın çalışmaları yapıldığı ortaya konulmaya çalışılmış, geçmişten günümüze yabancı dil öğretim yöntemlerinde ve öğretim materyallerinde kültür aktarımında hangi yaklaşımların benimsenmiş olduğu tespit edilmeye çalışılmış, öte yandan Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan *Landeskunde*, Türkçede ‘Kültürlerarasılık’ olarak karşılık bulan *Interkulturalität* ve ‘yabancı olanı anlama’ anlamına gelen *Fremdverstehen* kavramlarının anlamları üzerinde durulmuş, veri toplama ve verilerin analiz edildiği aşamalara geçmeden önce *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* (Öğrenci Ders Kitabı, Çalışma Kitabı, Öğretmen Kılavuzu Kitabı, Ders Kitabı Ses CD’si) *Mannheimergutachten* (Engel u.a. 1977; Engel u.a. 1979), *Stockholmer Kriterienkatalog* (Krumm 1985) ve Funk’un (2004) kitap inceleme ölçütlerinden yararlanılarak öğretim materyali belirlenen kategoriler doğrultusunda içerik bakımından genel hatları ile incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabının İçerik Analizinden Elde Edilen Genel Bilgiler

Nuran Öztürk Çelen tarafından yazılan *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 30. 11. 2015 tarihli ve 92 sayılı kurul kararıyla 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süre ile ortaöğretim kurumlarında ders kitabı olarak okutulması kabul edilmiştir. Kitabın editörü Nilgün Özarslan, Görsel Tasarım Uzmanı İsmail Unurluer, Program Geliştirme Uzmanı Gökhan Bahis, Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı Burcu Çal, Rehberlik ve Çocuk Gelişim Uzmanı Mustafa Kara'dır. 2016 yılında Ankara'da Ata Yayıncılık tarafından basılmış olan bu ders materyali ders kitabı, çalışma kitabı, öğretmen kılavuzu kitabı ve ders kitabı ses CD'sinden oluşmaktadır. Şöyle ki;

-*Schritt für Schritt Deutsch Schülerbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı,*

-*Schritt für Schritt Deutsch Arbeitsbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Çalışma Kitabı,*

-*Schritt für Schritt Deutsch Schülerbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Öğretmen Kılavuzu Kitabı,*

-*Schritt für Schritt Deutsch Schülerbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı Ses CD'si.*

Kitapta Tablo 1'de de görüleceği gibi 8 ana başlık ve her ana başlık altında 3 ünite olmak suretiyle toplamda 24 ünite yer almaktadır.

Tablo 1: *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında Konu Başlıkları*

1 Themenkreis: Ich und meine Kontakte	5 Themenkreis: Schule und Unterricht
Lektion 1: Begrüßung	Lektion 13: Das mache ich an einem Tag
Lektion 2: Woher kommen die Personen?	Lektion 14: Geburtstage
Lektion 3: Kontakte	Lektion 15: Freizeit
2 Themenkreis: Schule und Unterricht	6 Themenkreis: Schule und Unterricht
Lektion 4: Schule und Freunde	Lektion 16: Kennst du deinen Körper
Lektion 5: Der Unterricht	Lektion 17: Die Sportarten
Lektion 6: Die Zeit	Lektion 18: Mustafa Kemal Atatürk
3 Themenkreis: Schule und Unterricht	7 Themenkreis: Natur und Mensch
Lektion 7: Familienmitglieder	Lektion 19: Die Jahreszeiten
Lektion 8: Wie wohnen die Menschen	Lektion 20: Die Kleidung
Lektion 9: Wohnwelten	Lektion 21: Tiere
4 Themenkreis: Schule und Unterricht	8 Themenkreis: Natur und Mensch
Lektion 10: Guten Appetit	Lektion 22: Postkarten
Lektion 11: Essgewohnheiten	Lektion 23: Der Verkehr
Lektion 12: Das Krankenhaus	Lektion 24: Aktuelle Themen

Kaynak: Çelen Öztürk, 2016 İçindekiler Sayfası (*Inhaltsverzeichnis*).

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine (*Common European Framework of Reference for Languages, CEFR*) uygun A1.1 seviyesindeki bu kitabın haftada 2 saat Almanca dersi işlenen okullarda, ilk 4 temasının 9. sınıflarda, ikinci 4 temasının da 10. sınıflarda işlenmek üzere 9. ve 10. sınıflarda kullanılması öngörülmüştür.

Schritt für Schritt Deutsch Schülerbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı

Öğrenci kitabı toplam 129 sayfadan oluşmaktadır, renklidir ve çok sayıda görsel öge içermektedir. Her ünite kendi içinde çok sayıda fotoğraf ve resimler içeren A, B ve C harfleri ile adlandırılmış bölümlerden oluşmaktadır. Ünitelerin bu alt bölümlerinde metinlere ve metinlerde ilk defa karşılaşılan yeni fiillerin ve dilbilgisi yapılarının yer aldığı arka planı sarı olan kutucuklara yer verilmiştir. İlk defa karşılaşılan isimler arka planı mavi ve yeni ortaya çıkan sıfatlar arka planı pembe olan kutucuklar içinde verilmektedir. Yer yer yeşil renkte uyarı notlarına da rastlanmaktadır. Bu bölümlerde okuduğunu anlama, duyduğunu anlama ve duyduğunu sesli tekrar etme ve yazma becerisini geliştirmeye yönelik alıştırmalar vardır. Bu alıştırmaya veya etkinlikler becerileri birbiriyle bütünleşik ('Dinleme ve okuma', 'Dinleme ve yazma', 'Okuma ve yazma', 'Dinleme ve sesletim', 'Konuşma ve yazma', 'Okuma ve konuşma' ve 'Karşılıklı konuşma') geliştirecek biçimde düzenlenmiştir. Alıştırmaların çoğu eşleştirme, boşluk doldurma, cümle, diyalog veya metinleri tamamlama ve sorulara cevap verme veya kısa yazma etkinlikleri şeklindedir. Bu kitapta yer alan Almanca metinler oldukça kısadır ve A1.1 dil düzeyine uygundur. Diyalogların sayısı düz metinler ile karşılaştırıldığında daha yüksektir.

Her 8 ana başlığın içinde bulunan her 3. ünitenin sonunda işlenen konuların ne kadarının öğrenildiğini ölçmek için 'T' harfi ile adlandırılan testler ve 'S' harfi ile adlandırılan öğrencinin kendi kendini kontrol edebileceği ve değerlendirebileceği *Selbstbewertung* başlıklı sayfalar bulunmaktadır. Böylelikle öğrenci neyi ne derecede yapabildiğini dolayısıyla öğrenebildiğini görebilmekte ve kendi öğrenme sürecini değerlendirebilmektedir.

Kitaptaki yönergeler ve sayfa numaraları hedef dilde verilmiştir. Sadece öğrencinin kendisini değerlendirmesi öngörülen kısımda 'Ich kann die Uhrzeiten verstehen/Saatın kaç olduğunu anlayabilirim' şeklinde cümleler Almanca ve Türkçe olarak yan yana yer almıştır.

Kitapta genel olarak basit, sade ve günlük konuşma dili kullanılmıştır. Farklı ağız, şive ve diyalektlere ya da yöresel farklılıklara rastlanmamaktadır.

Amaç dilin konuşulduğu ülkeler ile ilgili coğrafya, tarih, kültür ve politika konularında bilgilere yer verilmiştir.

Schritt für Schritt Deutsch Arbeitsbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Çalışma Kitabı

96 sayfadan oluşan çalışma kitabı aynen ders kitabı gibi 8 ana başlık altında her bir başlığın altında 3 ünite olabilecek şekilde toplam 24 üniteden oluşmaktadır. Kitabın ilk sayfalarında Türk Bayrağı eşliğinde İstiklal Marşı, Gençliğe Hitabe, Atatürk'ün bir adet

fotoğrafi, Almanya'nın şehirlerini ve bayrakları ile birlikte eyaletlerini gösterir bir harita yanı sıra içindekiler anlamına gelen *Inhaltsverzeichnis* başlıklı üç sayfa yer almaktadır. Çalışma kitabında da ders kitabında olduğu gibi her ünite A, B ve C harfleri ile gösterilen ders kitabındaki konularla ilgili alıştırmaların yer aldığı birer sayfalık bölümlerden oluşmaktadır. Her ana başlığın içindeki üçüncü ünitenin sonunda alıştırmalar kitabında da 'T' harfi ile kodlanmış iki sayfadan oluşan çoğu çoktan seçmeli soruların yer aldığı bir test bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde sayıları az da olsa yer yer boşluk doldurma veya eşleştirme etkinliklerine de yer verilmiştir.

Çalışma kitabı da ders kitabında olduğu gibi renkli fotoğraflar ve resimler içermektedir. Alıştırmalar sorulara cevap verme, boşluk doldurma, cümle tamamlama, eşleştirme, diyalog tamamlama şeklinde ders kitabındaki öğrenilen konuları pekiştirecek biçimde düzenlenmiştir. Alıştırmaların tablolar, grafikler, oklar, resimler, renkler, figürler, oyunlar, bilmece yardımı ile yapılması istenmektedir.

Çalışma kitabında yer alan etkinlikler ile ders kitabında öğretilmiş olan kelimelerin tekrar edilmesi ve dilbilgisi ile ilgili öğrenilen konuların pekiştirilmesi amaçlanmış, ancak aynı zamanda Almanca öğrenen bir kimsenin hedef dil kültürel öğelerini tekrar tekrar görmesini, duymasını ve bu yolla zihninde hayal edebilmesini ve kendi kültürü ile karşılaştırma yapmasını sağlayacak türde düzenlemelere de yer verilmiştir.

Kitap içinde yer alan alıştırmalar ve ünite sonunda bulunan soruların cevapları ile ilgili herhangi bir cevap anahtarına yer verilmemiştir.

Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Öğretmen Kılavuzu Kitabı

Bu öğretim materyalinin Öğretmen Kılavuz Kitabının olması öğretmenlere büyük avantaj sağlamaktadır. Elinde Kılavuz Kitabı olan öğretmenlerin günlük plan yapması gerekmemektedir. Bu konu ile ilgili genelge mevcuttur.

Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı Ses CD'si

Nuran Öztürk Çelen tarafından 2016 yılında hazırlanmış olan *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabının* bir de Ses CD'si bulunmaktadır. Ses CD'sinin Milli Eğitim Bakanlığının resmi web sitesinde erişim adresi mevcuttur (Bkz. <http://www.meb.gov.tr/2016-2017-egitim-ve-ogretim-yilinda-okutulacak-ilk-ve-ortaogretim-ders-kitaplari-ses-dosyalari/duyuru/12096>).

Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabının Tomková'nın Geliştirdiği Ölçütler Yardımıyla İncelenmesi

Bu çalışmada *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı* Tomková tarafından 1992 yılında geliştirilen kontrol listesine göre incelendiğinde Koçak'ın "Toko-Demo" Adlı Almanca Ders Kitabında Ülke Bilgisi" başlıklı makalesinde yer alan soruların aynalarına cevap aranmıştır (bkz. Koçak 2014: 31). Şöyle ki;

- Özgün ve gerçek fotoğraflar kullanılmış mıdır?

- Şehir veya ülke haritalarına yer verilmiş midir?
- Günlük hayat ile ilgili özgün ve ilgi çekici metinler var mıdır?
- Edebi metinlerden kesitler kullanılmış mıdır?
- Coğrafya, tarih, kültür, eğitim sistemi ve ekonomi ile ilgili bilgi ve verilere yer verilmiş midir?
- Kullanılan kelime hazinesi öğrencileri günlük iletişime hazırlamakta mıdır? Yazılı ve sözlü sokak dilini aktarmakta mıdır?
- Hedef kültürün dilsel çeşitliliği ile ilgili bir şeyler öğretilmekte midir? (günlük konuşma dili, mesleki dil, bölgesel ve sosyal değişiklikler)
- Almanca konuşulan bütün ülkelere yer verilmekte midir?
- Günlük yaşantı ve ülke bilgisine yönelik bilgilerin gelişmesi için bu ders aracı ile ilgili ilave materyaller (DVD, CD, Video vb.) var mıdır?
- Ders kitabındaki bilgiler halen güncel ve önemli midir?

Tomkova 2007 yılında gerçekleştirmiş olduğu bir çalışmada gençlerin ilgilerini en çok çeken konuların müzik, spor, filmler, tatil, yemek, gençlerin sorunları ve gençlerin yaşam tarzları olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırma *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında* da konuların, Tomkova'nın belirlemiş olduğu öğrencilerin en çok ilgilerini çeken türde konuların arasından seçilmiş olduklarını ortaya koymuştur. Sadece hedef dilin konuşulduğu ülkelerdeki değil aynı zamanda daha başka ülkelerdeki yaşam tarzlarına ve öğrencinin kendi kültürüne ilişkin bilgilere de yer verilmiştir ve öğrencinin hedef dilin konuşulduğu ülkeler ve hatta bunun dışında daha başka ülkelerdeki kültür öğeleri ile kendi milli kültürel öğelerini karşılaştırması istenmiştir. Kitap inceleme çalışmasının sonucu şöyle özetlenebilir:

Örnek 1: Bkz. Çelen Öztürk 2016: 45 ve 53.

Kitapta çok sayıda özgün ve gerçek fotoğraflar kullanılmıştır. Ancak Örnek 1'de de görüldüğü gibi gerçek fotoğrafların yanı sıra çizilmiş resimlerden de yararlanılmıştır.

Örnek 2'de görüldüğü gibi kitapta bir taraftan hedef dilin kültürünü yansıtan gerçek fotoğraflar öte yandan öğrencinin kendi kültürüne ait fotoğraflar verilmek suretiyle öğrencilerin iki kültür arasında karşılaştırma yapmaları amaçlanmıştır.

Örnek 2: Bkz. Çelen Öztürk 2016: 11 ve 51.

Kitabın en sonunda Almanya'nın şehirlerinin yerlerinin belirtilmiş olduğu Almanya haritasına yer verilmiş, eyaletlerin bayrakları gösterilmiştir (bkz. Çelen Öztürk 2016: 128). Kitabın 89. sayfasında Örnek 4'de de görüldüğü gibi Almanya'da hava durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı kullanmalık bir metin bulunmaktadır.

Örnek 3: Çelen Öztürk 2016: 128.

Örnek 4: Çelen Öztürk 2016: 89.

Kitapta tren bileti örneklerine ve bilet fiyatlarına, menü örneklerine, süpermarket broşürlerinde yer alan ürünlere ve bu ürünlerin fiyatlarına ve dolayısıyla para birimine vb. hedef dilin konuşulduğu ülke ve ülkelere özgü bilgilere ve kültür öğelerine Örnek 5'de de görüldüğü gibi yer verilmiştir. Amaç, ileride öğrencinin erek dilin konuşulduğu ülkelere gitmesi durumunda bu bilgilerden ve öğrendiği kelimelerden ve dilbilgisi yapılarından yararlanarak günlük hayatta iletişimde bulunabilmesini ve karşılaşacağı sorunların üstesinden gelmesini sağlamaktır.

Örnek 5: Çelen Öztürk 2016: 54, 81 ve 69.

Kitabın 58. sayfasında ‘Dinle ve cevap ver’, ‘Dinle ve tekrarla’ veya ‘Dinle ve metinde ilgili yerlerin altını çiz’ şeklinde etkinliklere yer verilmiştir. Bu kitapta Örnek 6’da da görüleceği gibi ani gelişen durum ve olaylarda Almanların çıkardıkları sesler ve verdikleri tepkiler eşliğinde söyledikleri sözlere yer verilmiştir (bkz. Çelen Öztürk 2016: 58). Bu sayfadaki alıştırmalar öğrencinin hedef dildeki bu söz veya sesleri taklit ederek en iyi şekilde öğrenmesine katkıda bulunacak şekilde düzenlenmiştir.

Örnek 6: Çelen Öztürk 2016: 58.

Kitabın 57. sayfasında ise Örnek 7’de de görüleceği gibi bir okuma parçası ile Manuela ve Burak aracılığı ile Almanların ve Türklerin tipik beslenme alışkanlıkları hakkında bilgilere yer verilmiştir (bkz. Çelen Öztürk 2016: 57). Beslenme şekilleri kültüre ait en önemli unsurların başında gelmektedir. Bu metinler sayesinde öğrenciler iki kültürdeki yeme içme alışkanlıkları hakkında bilgi sahibi olmakta ve karşılaştırma yapabilmektedir.

Örnek 7: Çelen Öztürk 2016: 57.

Örnek 8'de de görüldüğü gibi *Persönlichkeiten und Eigenschaften* başlıklı 3. ana konu ve 7. ünite de yer alan hayvanlarla ilgili okuma parçasında ise Avustralya ve o ülkeye has olan kangurular hakkında bilgilere yer verilmiştir (bkz. Çelen Öztürk 2016: 41). Bu metinde yer alan bilgiler hedef dilin kültür ögesi olmamakla birlikte bir genel kültür bilgisidir. Aynı sayfada yer alan 4. alıştırmada dil öğrenenlerin karşılıklı birbirlerine ev hayvanının olup olmadığını sormaları ve alınan cevapların ilgili sayfadaki tabloya yazmaları istenmiş, bu yolla Türk kültüründe hayvanlara ne tür adların verildiğine ilişkin bilgilerin listelenmesi hedeflenmiştir.

Örnek 8: Çelen Öztürk 2016: 41.

Persönlichkeiten und Eigenschaften ana başlığın altında yer alan *Wohnwelten* başlıklı 9. ünite de ise Humbolt Üniversitesi, Almanya'da bulunan bir öğrenci yurdu ve Alman Parlamentosu Binasının fotoğrafı bulunmaktadır (bkz. Çelen Öztürk 2016: 47). İlgili yerlerin fotoğraflarla öğrencilere gösterilmesinin sebebi, öğrencilere bu konuda bilgi vermek ve bu önemli yapıları tanımalarına yardımcı olmaktır. Örnek 9'da da görüleceği gibi Alman Parlamentosu Binası ve üniversite binası gibi binalar, tarihi bir

unsur olarak bir kültür öğesidir. Aynı sayfada Humbolt Üniversitesi kütüphanesinin açılış ve kapanış saatleri bilgilerine de yer verilmiştir. Öğrenci bu kitap ile hangi üniversitenin hangi şehirde olduğunu ve kütüphane çalışma saatlerini de öğrenmektedir. Tüm bunlar birer genel kültür bilgisi olarak verilmektedir.

Örnek 9: Çelen Öztürk 2016: 47.

Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında sadece hedef dilin konuşulduğu ülkelere ilişkin kültürel öğelere yer verilmemiş, aynı zamanda Örnek 10'da da görüldüğü gibi sayfa 16'da bir tabelada altı ülke ismine, bu ülkelerin bayraklarına ve bu ülkelerde konuşulan dillere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Burada da amaç öğrencilere bu konularda genel kültür bilgisi kazandırmaktır.

Örnek 10: Çelen Öztürk 2016: 16.

Ernährung und Gesundheit başlıklı 4. ana başlığın altında yer alan *Essgewohnheiten* başlıklı 11. ünite de bir okuma metninde pazardaki alışverişin süpermarkete göre daha uygun ve yiyeceklerin de daha taze olduğu bilgisine yer verilmiştir. Öğrenci bu metinde yer alan bilgiler ile pazar kültürünün sadece Türkiye'ye özel bir durum olmadığını,

Almanya'daki pazarların da Türkiye'dekiler ile benzerlik gösterdiğini görmektedir (bkz. Çelen Öztürk 2016: 55).

Örnek 11: Çelen Öztürk 2016: 55.

Kitabın birinci ana başlığının (*Ich und meine Kontakte*) altında yer alan *Woher kommen die Personen?* başlıklı 2. ünite de Örnek 12'de de görüleceği gibi çeşitli ülkelere ilişkin bayraklara, konuşulan dillere ve benzer bazı bilgilere karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir (Bkz. Çelen Öztürk 2016: 16).

Örnek 12: Çelen Öztürk 2016: 16.

Schule und Unterricht başlıklı 2 ana konu içinde yer alan *Die Zeit* başlığını taşıyan 6. ünite deki metinde ise Mark adlı bir öğrenci kendinden, sevdiği ve sevmediği derslerden, okulundan vs. bahsetmektedir. Metnin sonunda Almanca öğrenen öğrencilere 'Senin okulunda durum nasıl?', 'En çok hangi dersleri seversin?' ve 'Neleri sıkıcı bulursun?' gibi sorular yöneltilmiştir ve öğrencilerin kendi yaşam tarzı ile erek dilin konuşulduğu ülkenin yaşam tarzını karşılaştırması hedeflenmiştir. Hedef dilin konuşulduğu ülke veya ülkelerin okulları ve okullardaki dersler konusunda bilgilerin verilmesinin nedeni, öğrencilerde bu konuda bir farkındalık yaratmak, nelerin benzediğini görmelerini ve farklılıkları fark etmelerini sağlamaktır (bkz. Çelen Öztürk 2016: 35).

Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabının Arıkan ve Saraç'ın (2010) Geliştirdiği Ölçütler Yardımıyla İncelenmesi

Tablo 2: Arıkan ve Saraç'ın Kontrol Listesinde Yer Alan Bakış Açısına İlişkin Maddelere Verilen Yanıtların Dağılımı

Bakış Açısı	Çoğunlukla	Nadiren	Hiç
1. Öğrenci kendi deneyiminden yola çıkarak hedef kültürü tanımlar.	☺		
2. Öğrenci kendi kültürünü de düşünür ve tartışır.	☺		
3. Hedef ve yerel kültür karşılaştırılır.	☺		
4. Hedef kültürde yer alan alt kültürlere yer verilmiştir.			☺
5. Hedef kültürün evrensel kültüre yaptığı katkılar verilmiştir.			☺
6. Hedef kültür diğer kültürlerden üstün olarak tanımlanmıştır.			☺
7. Hedef kültürün baskın değer ve alışkanlıklarına aykırı düşen değer ve alışkanlıklar yer alır.			☺
8. Hedef kültür eleştirel bir şekilde ele alınmıştır.			☺
9. Hedef kültür-bilim ilişkisi yer almaktadır.			☺
10. Hedef kültüre ait dini bilgiler yer almaktadır.			☺
11. Hedef kültüre ait siyasi bilgiler yer almaktadır.			☺
12. Hedef kültüre ait görsel ve plastik sanatsal bilgiler yer almaktadır.		☺	
13. Hedef kültürde gündelik yaşamlara ait bilgiler yer almaktadır.	☺		
14. Hedef kültüre ait edebiyat yer almaktadır.			☺
15. Hedef kültüre ait musiki bilgileri yer almaktadır.			☺
16. Hedef kültürün spor çalışmaları yer almaktadır.		☺	
17. Hedef kültüre hizmet etmiş insanlar yer almaktadır.		☺	
18. Hedef kültürün diğer kültürlerden edindiği bilgi ve alışkanlıklar yer alır.		☺	
19. Hedef kültür-çevre ilişkisi (hayvan, bitki, doğa-insan ilişkisi) yer alır.		☺	
20. Hedef kültüre ait filmler yer alır.		☺	
21. Hedef kültüre ait hastalık ve sağlık bilgileri yer alır.		☺	
22. Hedef kültüre ait beslenme alışkanlıkları yer alır.		☺	
23. Hedef kültüre ait temizlik alışkanlıkları yer alır.		☺	
24. Hedef kültüre ait giyinme ve süslenme alışkanlıkları yer alır.		☺	
25. Hedef kültürde aile kurumuna ait bilgiler yer alır.	☺		

26. Hedef kültürde üreme ve cinsel sağlıkla ilgili bilgiler vardır.			☹
27. Hedef kültürde eğlence hayatıyla ilgili bilgiler vardır.		☺	
28. Hedef kültürde gelenek, festival ve kutlamalarla ilgili bilgiler vardır.		☺	
29. Hedef kültüre ait tarihi eser ve bilgiler yer almaktadır.		☺	
30. Hedef kültüre ait coğrafi bilgiler yer almaktadır.		☺	
31. Hedef kültüre ait okul ve eğitim yaşantıları yer almaktadır.	☹		

Çalışmanın bu bölümünde konu ve alanlar dizisini oluştururken Ünver'den (2009), bakış açılarını oluştururken ise Kramsch'dan (1998) yararlanarak Arıkan ve Saraç'ın 2010 yılında geliştirdikleri hedef kültür bilgisini incelemede kullanılabilir 30'u aşkın maddeyi içeren kontrol listesinden yararlanılmış, elde edilen verilerden hareketle kontrol listesinde yer alan 6 maddede belirtilen kültürel öğelere kitapta çoğunlukla yer verildiği, ancak 12 maddede belirten hususlara nadiren rastlandığı ve 11 maddede yer alan kültürel öğelere ise kitapta hiçbir şekilde yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

4. Sonuç

Arıkan ve Saraç'ın (2010) kontrol listesi daha çok hedef kültür ile öğrencinin kendi kültürünün bir sentezini barındıran 'Kültürlerarasılık' kavramının bir kitapta ne ölçüde yer aldığını sorgulayan maddeler içerdiğinden, bu ölçütler doğrultusunda *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabına* bakıldığında kitapta hedef kültüre ait okul ve eğitim yaşantılarına ve aile kurumuna ait bilgilere ve gündelik yaşam ile ilgili bilgilere yer verildiği, ancak hedef kültürde üreme ve cinsel sağlıkla ilgili bilgilere, hedef kültür bilim ilişkisine, hedef kültür siyasi ve dini bilgilere ve hedef kültürün edebiyatına ve müzik bilgilerine hiç yer verilmediği sonucuna varılmıştır. Yer yer hedef kültüre ait coğrafi ve tarihi eserler ile ilgili bilgilere rastlanmıştır. Kitapta çok sık olmasa da hedef kültürde eğlence hayatına, gelenek ve festival kutlamaları ile ilgili bilgilere, hedef kültüre ait filmlere, beslenme alışkanlıklarına, hastalık ve sağlık ile ilgili bilgilere, temizlik, giyim ve süslenme alışkanlıklarına, görsel ve plastik sanatsal bilgilere yer verildiği saptanmıştır. *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında* hedef kültürde spor çalışmalarına nadiren de olsa yer verilmiştir. Hedef kültüre hizmet etmiş kişilere ait olan bilgilere çok sık olmasa da rastlanmaktadır. İncelenen öğretim materyalinde nadiren de olsa hedef kültür-çevre ilişkisine (hayvan, bitki, doğa-insan ilişkisi) ve hedef kültürün dışındaki bazı kültürlerdeki bazı bilgi ve alışkanlıklara da yer verildiği görülmüştür.

Arıkan ve Saraç'ın (2010) kontrol listesi ile gerçekleştirilen kitap inceleme sonucunda *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında* hangi kültürel öğelerin ne sıklıkta yer aldığı tespit edilmiş, ancak konuşma ve anlama üzerine kurulu iletişim yetisini kullanabilmek için etkileşime girilen kişilerin yaşadıkları topluma ilişkin kültürel değerlerin ne düzeyde öğretilbildiği ve hedef dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını anlayabilme becerisinin hangi düzeye kadar geliştirilebileceği anlaşılamamıştır. Zira bu ölçüt öğrenmenin ne düzeyde gerçekleştiğini ve bu kültürel öğeler ile hedef dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını anlayabilme becerisinin ne düzeyde geliştirilebildiğini gösteren maddeler içermemektedir.

Tomkova'nın (1992) geliştirmiş olduğu ölçütler doğrultusunda kitap incelendiğinde ise hedef dilin konuşulduğu ülkenin günlük yaşamına ve kültürüne ilişkin soruların çoğuna olumlu cevap verilebildiği sonucuna varılmış, ancak daha çok bilgi mahiyetindeki söz konusu kültürel öğelere ne sıklıkta rastlandığına ilişkin verilere ve 'Kültürlerarasılık' bağlamında düzenlemelere yer verilip verilmediğine ilişkin bilgilere bu ölçüt ile ulaşılamamıştır. Tomkova'nın geliştirmiş olduğu ölçütler doğrultusunda kitap incelendiğinde kitabın içerdigi kültürel öğelerin bir kısmı olumlu bir kısmı ise olumsuz özellik olarak değerlendirilmiştir. şöyle ki;

Kitabın İçerdigi Kültürel Öğeler Bakımından Olumlu Yönleri

- Gerçekçi ve özgün fotoğraflar bulunmaktadır.
- şehir ve ülke haritalarına yer verilmiştir. şehir, eyalet ve ülke bayrakları kullanılmıştır.
- Günlük hayat ile ilgili özgün ve ilgi çekici metinler vardır.
- Coğrafya, tarih, kültür, eğitim sistemi ve ekonomi ile ilgili bilgi ve verilere yer verilmiştir.
- Kullanılan kelime hazinesi öğrencileri günlük iletişime hazırlamakta, yazılı ve sözlü sokak dili aktarılmaktadır.
- Almanca konuşulan bütün ülkelere aynı oranda olmasa da yer verilmiştir.
- Ders kitabındaki bilgiler halen güncel ve önemlidir.

Kitabın Kültürel Öğeler Bakımından Eksik Bulunan/Olumsuz Yönleri

- Hedef kültüre ait günlük yaşantılara ilişkin bilgileri artıracak türde ders aracı ile ilgili ilave materyaller yoktur.
- Kitabın bir CD'sinin olduğu belirtilmiştir. Ancak öğretmenler ilgili CD'yi bulamadıkları gerekçesi ile duyma metinlerini genellikle kendileri okumaktadır.
- Edebi metinlerden kesitler kullanılmamıştır.
- Günlük konuşma dili dışında hedef kültürün dilsel çeşitliliği ile ilgili örneğin mesleki dil, şiveler, diyalektler, farklı ağızlar ve bölgesel ve sosyal değeriklikler verilmemiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, Tomkova'nın geliştirmiş olduğu ölçütler doğrultusunda *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabında* hedef dilin konuşulduğu ülkenin günlük yaşamına ve kültürüne ilişkin bilgilere, Arıkan ve Saraç'ın geliştirmiş oldukları kontrol listesine göre ise hedef kültür ile öğrencinin kendi kültürünün bir sentezini barındıran düzenlemelere belli ölçüde yer verildiğini ortaya koymuştur. Ancak konuşma ve anlama üzerine kurulu iletişim yetisini kullanabilmek için etkileşime girilen kişilerin yaşadıkları topluma ilişkin kültürel değerleri çözümlene ve dili konuşanların sözel olmayan mesajlarını da anlayabilme becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklere yer verilip verilmediği ölçütlerde böyle bir kategori yer almadığı için tam olarak anlaşılamamıştır. Ancak gerçek olan řu ki, ülke bilgisi Almanca dersinin en zor alanlarından birisidir ve bir ders kitabı çok mükemmel de hazırlanmış olsa, Pauldrach'ın (1992: 15) da belirttiği gibi, hiçbir zaman bir sona ulaşamaz ve hiçbir zaman bitirilemez. Bu alanda yapılabilecek daha çok sayıda çalışma, alınabilecek çok sayıda önlem vardır. şöyle ki;

- Yabancı dil ders içerikleri kültürel öğeler yeterince güncel olup olmadıkları bakımından daima gözden geçirilmeli ve dersler öğrencilerin ilgisini çekecek ve ihtiyaçlarını karşılayacak ek materyaller ile desteklenmelidir. Bu bağlamda var olan öğretim materyalleri incelenebilir ve değerlendirilebilir, eksiklikler tespit edilmesi durumunda kültür aktarımına katkıda bulunacak ek materyaller geliştirilebilir veya hali hazırda internet ortamında kullanıma açık olan ses kaydı, video kaydı, film gibi materyaller incelenerek hangilerinin derslere uygun olabileceği araştırılabilir ve bunlardan yabancı dil derslerinde nasıl yararlanılabileceği konusu araştırılır veya bunların derslerde kullanılması durumunda kültür aktarımının ne oranda gerçekleştirilebildiği nicel ve nitel araştırmalar ile gözlemlenebilir.
- Öğretim materyallerinde Türkçede ‘Ülke Bilgisi’ olarak karşılık bulan *Landeskunde* kavramı bağlamında coğrafi, tarihsel, sayısal, istatistiksel vs. gibi bilgiler verilmesi yanı sıra evrensel bir kültürün nasıl kazandırılabilceğinin ve yabancı olanı anlamayı sağlayacak ve kültürlerarası farkındalık yaratacak olan düzenlemelerin nasıl yapılabileceğinin araştırılması ve öğretim materyallerindeki kültür öğelerinin dil öğrenme başarısını ne ölçüde etkilediğinin incelenmesi ve kitaplarda yer alan kültürel öğeler ile kültür aktarımının hangi düzeyde gerçekleştiğinin ölçülebilmesi için farklı alanlardan uzmanlar ile işbirliğine girilmeli, ölçütler geliştirilmeli ve disiplinler arası çalışmalar ile sorunlara çözüm önerileri geliştirilmelidir.
- Bu araştırmaların yapılması kadar elde edilecek olan sonuçların kamuoyuyla paylaşılması da bir o kadar önemlidir. Yapılacak olan çalışmalardan elde edilecek olan yeni bilgiler mutlaka konferanslarda, sempozyumlarda ve çalıştaylarda ilgililer ile paylaşılmalı, konu üzerine makaleler, tezler ve kitaplar yazılmalıdır.
- Bunun ötesinde çalışmakta olan Almanca öğretmenlerine ve mezun öğretmen adaylarına hizmet içi kurslar düzenlenmeli, günümüzde kültürel öğelerin öğretim materyallerinde nasıl yansıtıldığı ve derslerde bunlarla nasıl çalışılması gerektiği konusunda uygulamalı ipuçları verilmelidir.
- Alınabilecek diğer bir önlem ise 4 yıllık Almanca Öğretmenliği Lisans Programına konuya ilişkin en güncel bilgilerin verileceği yeni derslerin konulması ve öğretmen adaylarına daha 4 yıllık öğretmen yetiştirim sürecinde gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasıdır.

Kaynakça

- Altmayer, Claus & Koreik, Uwe** (2010a): “Empirische Forschung zum landeskundlich-kulturbezogenen Lernen in Deutsch als Fremdsprache. Einführung in den Themenschwerpunkt”. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht Didaktik und Methodik im Bereich Deutsch als Fremdsprache*. ISSN 1205-6545. Jahrgang 15. Nummer 2 (Oktober 2010). Erişim Adresi: <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-15-2/beitrag/AltmayerKoreik.pdf>. [Erişim Tarihi: 15. 07. 2017]
- Altmayer, Claus & Koreik, Uwe** (2010b): “Geschichte und Konzepte einer Kulturwissenschaft im Fach Deutsch als Fremdsprache”. In: Fandrych, Christian; Hufeisen, Britta; Krumm, Hans-Jürgen & Riemer, Claudia (Hrsg.). *Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch*

(2. Aufl.). Berlin, New York: de Gruyter (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, 35), s. 1377-1390.

- Arıkan, Arda & Saraç, Sezgi** (2010): "Yabancı Dil Ders Kitaplarında Hedef Kültür Bilgisini İncelemede Kullanılabilecek Kontrol Listesi Uygulaması". *Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Yıl 3. Sayı 1-2 Haziran-Aralık, s. 45-56.
- Arslan, Abdullah & Coşkun, Abdullah** (2012): "Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı: Türkiye ve Dünyada Neler Oluyor?". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 12. 20. Yıl. Özel Sayı. 12, s. 1-19.
- Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü** (2013): *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi 2. Baskı* Frankfurt/Main: telc GmbH, ISBN: 978-3-86375-083-1
- Başaran, Bora** (2013): "Ders Kitaplarında "Öteki"". *Kültür Evreni*. Erişim Adresi: <http://www.kulturevreni.com/15-116.pdf> [Erişim Tarihi: 15. 07. 2017]
- Baykara, Bahri** (2010): *Yabancı Dil Eğitiminde Kültürlerarasılık*, Fırat Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı), Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi. Elazığ.
- Bayrak, Ayhan** (2006): "Landeskundliche Elemente im Lehrwerk "Hier sind wir". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (15), s. 107-112.
- Biechele, Markus & Padrós, Alicia** (2003): *Didaktik der Landeskunde: Fernstudienangebot DaF. Fernstudieneinheit 31*. München: Langenscheidt.
- Bischhof, Monika / Kessling, Viola & Krechei, Rüdiger** (1999): *Landeskunde und Literaturvermittlung. Fernstudieneinheit 3*. München: Langenscheidt.
- Brunzel, Peggy** (2002): *Kulturbezogenes Lernen und Interkulturalität. Zur Entwicklung kultureller Konnotationen im Französischunterricht der Sekundarstufe I*. Tübingen: Narr Verlag.
- Cangil, Erişkon, Binnur** (1996): *Yabancı Dil Olarak Almanca Ders Kitaplarında Ülkebilgisi ve Kültür Aktarımı*. İstanbul Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili Edebiyatı Bilim Dalı) Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Council of Europe** (2001): *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR): Learning, Teaching, Assessment, Modern Language Division*. Strasbourg:
- Dahl, Erhard** (1997): "Ziele und Wege des Fremdsprachenunterrichts", *Erziehungskunst (Monatsschrift zur Pädagogik Rudolf Steiners)*. 5(1997), s. 473-482.
- Dellal, Akpınar, Nevide** (2005): " "Interkulturelles Lernen" in der Unterrichtspraxis: Ergebnisse einer empirischen Forschung an zwei Anadolu-Gymnasien". *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*. 10(2). Erişim Adresi; <http://tujournals.ulb.tudarmstadt.de/index.php/zif/article/view/429> [Erişim Tarihi: 20.12.2017]
- Duverger, Maurice** (1973): *Sosyal Bilimlere Giriş: Metodoloji Açısından Çev.* Unsal Oskay. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Engel, Ulrich u.a.** (1977): *Mannheimer Gutachten zu ausgewählten Lehrwerken, Deutsch als Fremdsprache*. Erstellt im Auftrag des Auswärtigen Amtes der Bundesrepublik Deutschland von der Kommission für Lehrwerke DaF: Engel, U. u.a., Bd. 1. Heidelberg: Groos.
- Engel, Ulrich / Krumm, Hans-Jürgen / Wierlacher, Alois & Ortman Wolf-Dieter** (1979): *Mannheimer Gutachten zu ausgewählten Lehrwerken, Deutsch als Fremdsprache*. 2 Bände. Heidelberg: Groos.
- Funk, Hermann** (2004): "Qualitätsmerkmale von Lehrwerken prüfen, ein Verfahrensvorschlag". *Babylonia* 3/ 2004, s. 41-47.
- Gencer, Özlem** (2009): *Eğitim Fakülteleri Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı Derslerinde Yabancı Kültürle Karşılaşma ve Önyargılar Ampirik-Nitel Bir Araştırma*. Çanakkale Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Eğitimi) Doktora Tezi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale.

- Genç, Ayten** (2004): “Lern Mit Uns Adlı Almanca Öğretmen Kitaplarında Ülkebilgisi”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Elazığ. Cilt:14, Sayı:1, s. 91-102.
- Ghobeyschi, Silke&Koreik, Uwe** (2003): Kultur(en), Konflikt(e) und Unterricht(en). *Info DaF* 30, 4 352–364. Erişim Adresi: https://www.uni-bielefeld.de/lili/studium/faecher/daf/personen/Koreik_Uwe/Ghobeyschi_Koreik_2003_Konflikte.pdf [Erişim Tarihi: 15. 07. 2017]
- Gür, Sertan** (2007): *Alltagswissen und Landeskunde in den Lehrwerken “Hier sind wir” & Hallo Freunde 8. Eine Bildanalyse im Bereich Deutsch als Fremdsprache*. Anadolu Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Hakanen, Johanna** (2017): Bedeutung von Kultur im DaF-Unterricht und ihre Präsenz in finnischen DaF-Lehrbuchreihen. *Panorama Deutsch und Kurz und gut*. Tampere Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Tampere Üniversitesi. Tampere. Finlandiya. Erişim Adresi: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101156/GRADU-1495181974.pdf?sequence=1> [Erişim Tarihi: 07. 08. 2017]
- Hägi, Sara** (2011): “DACH(L)-ABCD kurz vorgestellt”. In: *AkDaF-Rundbrief* 62, s. 6–12.
- Hu, Adelheid** (2008): “Interkulturelle Kompetenz. Ein Leitziel sprachlichen Lehrens und Lernens im Spannungsfeld von kulturwissenschaftlicher Didaktik, pädagogischer Psychologie und Testtheorie”. In: Schulz, Renate & Tschirner, Erwin (Hrsg), *Communicating across Borders. Developing Intercultural Competence in German as a Foreign Language*. München: Iudicium 2008, s. 284-309.
- Kalkan, Cemile, Kübra** (2011): *Deutsch ist Spitze adlı ortaöğretim ders kitabında ülkebilgisi öğelerinin İncelenmesi*. Dicle Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü) Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi. Diyarbakır.
- Karasar, Niyazi** (2005): *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaufmann, Susanne / Zehnder, Erich & Vanderheiden, Elisabeth** (2007): *Fortbildung für Kursleitende Deutsch als Zweitsprache: Deutsch als Fremdsprache . Band 1 – Migration – Interkulturalität – DaZ Taschenbuch*. München: Hueber Verlag.
- Koçak, Muhammet** (2014): ““Toko- Demo” Adlı Almanca Ders Kitabında Ülke Bilgisi” . *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt:3. Sayı:9, s. 29-41.
- Köşker, Gizem** (2015): Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı: Fransız Dili Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 16, Sayı 2, Ağustos 2015, s. 409-421.
- Krumm, Hans-Jürgen** (1998): “Landeskunde Deutschland, D-A-CH oder Europa? Über den Umgang mit Verschiedenheit im DaF-Unterricht”. In: *Info DaF* 5, s. 523–544.
- Krumm, Hans, Jürgen** (1985): *Stockholmer Kriterienkatalog zur Beurteilung von Lehrwerken des Faches Deutsch als Fremdsprache in den nordischen Ländern*. Stockholm: Goethe-Institut.
- Kurtoğlu-Erden, Meltem & Seferoğlu, Süleyman Sadi** (2015). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) Bölümü öğrencilerinin bölümlerine yönelik algılarının incelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), s. 1-20.
- Kuzu, Hülya** (2013): *Ortaöğretimde yabancı dil (Almanca) öğretiminin öğrenci memnuniyeti açısından değerlendirilmesi: Anadolu Lisesi örneği*. Selçuk Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü) Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya
- Maden, Sakarya, Sevinç** (2017): “Almanca Öğretmen Adaylarının Almanlara Özgü Kültürel Değerleri Öğrencilerine Doğru Aktarılabilir Yeterliklerine İlişkin Bir Araştırma.” 3rd International Symposium on Language Education and Teaching (ISLET). 20-23. 04. 2017. Università degli Studi Roma Tre. Roma. İtalya.
- Maden, Sakarya Sevinç & Kula, Tuğba** (2017): “Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabının Kültürlerarasılık Bağlamında İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”. Uluslararası Yükseköğretimde Eğitim Araştırmaları ve Uygulamaları (YEAUK 2017) Kongresi. 19-20 Mayıs 2017. İstanbul.

- Maden, Sakarya, Sevinç** (2005): “Anforderungen an ein Lehrwerk für Deutsch als Tertiärsprache in der Türkei”. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*. 10(2), s. 13pp.
- Metin, Nilgün E.** (2012): Özel Gereksinimli Çocuklar. E. Nilgün Metin (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar 1*. Ankara: Maya Akademi.
- Neuner, Gerd & Hunfeld, Hans** (2007): *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts, eine Einführung* (7. Aufl.), (=Fernstudieneinheit 4). München: Goethe-Institut.
- Ozil, Şeyda** (1991): ‘Dil ve Kültür’. *Çağdaş Kültürümüz, Olgular–Sorunlar. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları*, s. 95-115.
- Öz, Jülide** (2010): Türkiye’de Yabancı Dil Olarak Almanca Ders Kitaplarında Kültürlerarası Öğrenme. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü) Doktora Tezi. (Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Çanakkale
- Pfeil, Andrea** (2004): “Kulturbezogenes Lernen und Interkulturalität. Zur Entwicklung kultureller Konnotationen im Französischunterricht der Sekundarstufe I”. *Informationen Deutsch als Fremdsprache*, 31(2-3), s. 202-204.
- Polat, Tülin** (1990): ‘Kültürlerarası bildirişimde etkin bir süreç: Yabancı dilde okuma-anlama’. *Studien zur deutschen Sprache und Literatur*. (7), s. 69-90.
- Schweiger, Hannes / Hägi, Sara & Döll, Marion** (2015): “Landeskundliche und (Kultur) Reflexive Konzepte. Impulse für die Praxis”. *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts*. Nr. 52.
- Tapan, Nilüfer** (1995): “Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yeni bir yöneliş: Kültürlerarası-Bildirişim-Odaklı Yaklaşım”. *Studien zur deutschen Sprache und Literatur*. (9), s. 149-168.
- Tapan, Nilüfer** (1990): Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi. *Studien zur deutschen Sprache und Literatur*. (7), s. 55-68.
- Tomková, Ivona** (2007): *Landeskunde und ihre Stellung in Lehrwerken für Deutsch*. Masaryk Üniversitesi Doktora Tezi. Masaryk Üniversitesi. Bruno.
- Ünver, Şerife** (2009): *Exkursion in (Inter) kulturelle Themen*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Ünver, Şerife** (2005): “Asya Ülkelerinde Üniversite Düzeyinde Almanca Öğrenenlerin Ülke Bilgisine Yönelik İlgi Alanlarını Gösteren Araştırma Sonuçları”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, s. 213-221.
- Ünver, Şerife & Genç, Ayten** (2013): “Görselliğin Gücü: Almanca Ders Kitaplarındaki Görselliğe İlişkin Öğretmen Görüşleri”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 28-1. 393-402.
- Yalçınkaya, Yüksel & Özkan, Hasan Hüseyin** (2012): “2000-2011 Yılları Arasında Eğitim Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Matematik Öğretimi Alternatif Yöntemleri ile İlgili Makalelerin İçerik Analizi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences)*, Yıl: 2012/2, Sayı:16, s. 31-45.
- Yıldırım, Ali & Şimşek, Hasan** (2008): *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zeuner, Ulrich** (1997): “Landeskunde und interkulturelles Lernen in den verschiedenen Ausbildungsbereichen „Deutsch als Fremdsprache“ an der Technischen Universität Dresden”. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*. 2 (1). Erişim Adresi: URL:<https://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-02-1/beitrag/zeuner.htm>, [Erişim Tarihi: 07.06.2017]

İncelenen Öğretim Materyalleri

- Çelen Öztürk, Nuran** (2016): *Schritt für Schritt Deutsch Schülerbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık. Erişim Adresi: <http://www.meb.gov.tr/2016-2017-egitim-ve-ogretim-yilinda-okutulacak-ilk-ve-ortaogretim-ders-kitaplari/duyuru/11971> [Erişim Tarihi: 07.06.2017]

- Çelen Öztürk, Nuran** (2016): *Schritt für Schritt Deutsch Arbeitsbuch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Çalışma Kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık. Erişim Adresi: <http://www.meb.gov.tr/2016-2017-egitim-ve-ogretim-yilinda-okutulacak-ilk-ve-ortaogretim-ders-kitaplari/duyuru/11971> [Erişim Tarihi: 07.06.2017]
- Çelen Öztürk, Nuran** (2016): *Schritt für Schritt Deutsch Lehrerhandreichung Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Ata Yayıncılık.
- Çelen Öztürk, Nuran** (2016): *Schritt für Schritt Deutsch Ortaöğretim A1.1 Düzeyi Almanca Ders Kitabı Ses CD'si*. Erişim Adresi: <http://www.meb.gov.tr/2016-2017-egitim-ve-ogretim-yilinda-okutulacak-ilk-ve-ortaogretim-ders-kitaplari-ses-dosyaları/duyuru/12096> [Erişim Tarihi: 19.06.2017]